

**CATÀLEG DELS MANUSCRITS de la Biblioteca
de Catalunya, fet de JAUME MASSÓ TORRENTS i de JORDI RUBIÓ
BALAGUER.**

12

RAMÓN LULL. BERNAT METGE. EXIMENIÇ

Lletra del xvth segle, de xcv folis de paper, de 274 X 202 mm., escrit a dues columnes, títols vermells. Relligat modernament en pasta; al lloç: «Lull Orden de Caballeria Historia de Balter i Grisel». En una guarda una nota amb lletra d'en Marià Aguiló: «Vid. El Buscapié Adol. de Castro-Cadiz. 1848, p. 80». En el foli i se llegeixen els següents ex-libris i notes: «Est Collegi B^m M^m Sap^m Libera», «Es de G^o Lull», «Libre de cavaylaria del Hum. Doctora continuant assota el títol: «Mestre Ramon Lull»; i, en reileu: «... libreria de ... caballero Infantes».

I (fol. j). *Deu honrat glorios qui sots com | pliment de tots bens ab gracia e | ab benediccio vostra comença aquest | libre qui es de cauaylaria. | Incipit prologus.*

Per significança de les .vij. planetes qui son corsos celestials e governen e ordenen los corsos terrenals. Departim aquest libre de cauaylaria en .vij. parts...

(Acaba al foli xxviiiij v.^o a) ... breument del libre del orde de cauaylaria, lo qual es fenit a gloria e abenedicció de nostre senyor deus.

ffinito libro sit laus gloria christo | Hunc scriptori sit gracia veritatis (?) aini | Juuet et faciat impleri (?) quod utile fiat.

Publicat per Marià Aguiló, seguint aquest mateix text, en 1879, a Barcelona, formant el primer volum de la seva *Biblioteca d'obres singulars del bon temps de nostra lengua materna estampades en letra lomasina*. Per Mateu Obrador i Bennassar en 1906, formant el vol. I de les *Obres de Ramon Lull* publicades a Palma, pp. 201-247, amb reproducció del fol. i reat del present manuscrit. Per a la versió antiga francesa del xivth segle, així com per a una de castellana del segle xviiith, vegi's la precedent edició, pp. 249-291, 424-7. Altra traducció castellana feta per José Ramón de Luñco, publicada en 1901 per l'Academia de Bones Lletres de Barcelona amb el text original a la vista.

2 (f. xxx a). *Assi comença la ystoria de Vatter e de Griselda.*

En lletra del segle XVIII hi ha escrit, en tinta negra: «composta per Bernat metge». A la molt honorable e honesta senyora madona Isabel de guimera Bernat metge salut e reuerencia subiectiua...

(f. xlj b, acaba:) ... E apres sos dies lexa son fill e successor de la sua terra.

Va esser publicat primerament aquest text, servint-se del present manuscrit, per Marià Aguiló, *Historia de Vatter e de la pacient Griselda escrita en llull per Francesch Petrarca: e arromançada per Bernat Metge. Estampada en Barcelona per n'Evarist Ullastres en l'any M.DCCC. Lxxxiiij.*; en lletra gòtica, formant part de la Biblioteca lemosina. Després per n'Antoni Eulbena en 1891, *Lo somni den Bernat Metge, ab gran diligencia revist e ordenat. Afegida novament la historia de Vatter e de la pacient Griselda per lo mateix Bernat Metge arromançada*, pp. 227-263; i per en Ramón Miquel i Planas en 1910, *Les obres d'en Bernat Metge*, pp. 49-79. El Petrarca havent traduït al llatí el darrer conte del *Decameron* del Boccaci, el traductor català d'aquesta obra, 1429, aprofita la traducció ja feta per en Metge en lloc de fer nova traducció; vegi's l'edició catalana del *Decameron* feta per en Massó Torrents en 1910 en la *Bibliotheca hispanica*.

3 (f. xliij a). Rubriques del tractat | appellat doctrina com | pendiosa qui uol dir doctrina | abrejada de viure iustament | e de regir qualseuol offici | poblich leyalment e diligent...

Al marge superior del f. xliij v.^a a, primer del text, una mà del XVIII^m segle va escriure-hi: «Tractat, o doctrina compendiosa de viure iustament, e de regir qualseuol offici publich leyalment, e diligent, composta per vn frare religios».

La doctrina induex cascun a esser | bo per auctoritats e per exim | plis.

En nom de deu e de la verge nostra dona sancta Maria mare sua e de tots los angels e Archangels e de tots los sants e sanctes de paradís amen. Lo present tractat conten en si compendiosa sos abrejada doctrina a cascun de viure iustament...

(f. xcvi b, darrer, acaba:) ... E en aquesta manera e ab aquesta condicio ho compli lo dit frare. Qui haze bon guardo de nostre seyor deu A.m.e.n.

Es la *Doctrina compendiosa* escrita per fra Francesc Eximeniç, impresa a Barcelona en 1509 per Carles Amorós, i també en el vol. XIII dels *Documentos inéditos del Archivo general de la Corona de Aragón*, per en Prosper de Bofarull, pp. 311-393. Pels demés manuscrits i edicions, vegi's Massó Torrents, *Les obres de fra Francesc Eximeniç*, en l'Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans, 1909-1910, pp. 25-31.

VIDA DE SANT ONOFRE. SANT JERONI : VIDA DE SANTA PAULA

Lletra d'últims del segle XIV, gran i cuidada; paper; 35 ff. numerats modernament. (311 X 207 mms.). Rubriques en vermell i caplletres adornades. Al peu del foli primer una miniatura del segle XV representant dues figures, de bastant mala mà, que sostenen un escut inscrit en una corona de llozer. Les armes de l'escut sembla que no han

estat mai pintades. Reiligadura moderna. A l'ingressar a la BIBLIOTECA anava resguardat per un document notarial en pergami, datat a Santa Eularia de Pallegà, l'any 1435.

1 (fol. 1). *Comença del benaventurat sant honoffre la sua santa e virtuosa vida.*

(En negre:) En lo temps de Casiodoro emperador | Rey de Ongria los xpstians de aquellas partidas...

(f. 15 v.º, acaba.) merescan pendra guardo e remissió de nostres peccats en la vida perdurable Amen.

Acabada es la vida del glorios hermita monsenyor sant honoffre la vida del qual es celebrada a .xj. dies del mes de juny lo jorn de sant bernabe Apostol.

Segueix una *Oratio beati Onoffri*, i tot seguit, en la mateixa plana, continúa:

Del trobament del cors de mon senyor sant Onoffre. Apres pochs dies que sant Panuci fou vengut de sepellir sant honoffre...

Ve després la relació d'alguns miracles, el darrer del qual se refereix a un merchader de la ciutat de Barcelona. Acaba al f. 18:

... E prestament lo merchader feu vna honrada capella en lo monestir de las monoretas de Pedrabies hon es lohat e beneyt lo nom de deu e de mon senyor sant Onoffre.

Hi ha una *Vida de S. Honoffre* impresa a Valencia i existent en la Biblioteca Universitaria de la dita ciutat (Jofre, 1510?; Serrano Morales : *Diccionario de las imprentas... en Valencia*, Valencia, 1898-99; p. 223), que presenta una redacció diferent de la que dona el nostre text. El P. Villanueva parla d'un manuscrit de la vida de Sant Onoffre, existent abans en el monestir del mateix Sant, extramurs de Valencia (Gröber : *Grundriss*, II, 2, 91).

2 (f. 19). Si totes les partidas del meu | cors eran tornades lenguas e totes podian parlar | paraules de homens...

Caplletra finament dibuixada, en la que s'hi entrellaga la llegenda : *La vida de santa Paula de Roma comença.*

(f. 35 v.) Sta segura eustochia filla de bona e virtuosa mare grans heretats conquesta, e ha aconseguit la sua part es deu en lo regna de paradís hon troberas la tua mare en gloria Amen. Deo gratias.

Traducció de la vida de Santa Paula escrita per Sant Jeroni. Un altre text de la mateixa versió se troba en el ms. M. II. 3 de l'Escorial (Miquel i Planas : *Llegendes de l'altra vida*, 1914, p. 255.)

14

JAFUDA BONSENYOR : LIBRE DE PARAULES DE SAVIS E DE FILOSOFES

ALBERTÀ DE BRESCIA : LIBRE DE CONSOLACIÓ E DE CONSELL

Lletres del xvth segle; pergami; 39 ff. numerats modernament (360 × 242 mm.) Rúbriques vermelles i caplletres adornades blaves i vermelles. A dos corondells. Reiligadura moderna en pergami.

1 (fol. 1 a). Con lo molt po | deroa Senyor | en Jacme per la | gracia de deu |

Rey darago he | de Cicilia he | de Mallorque he de Valencia Comp | te de barcelona lo
qual molt era | diligent e curos de enserquar sa | ber e tractar en aquell mes que |
negun altre senyor per lo gran ente | niment he angyn natural e per lo | gran com-
pliment de tot be qui en | ell era...

(f. 13 b, acaba:) ... que la gent no demanen en quant de temps fo ffeyta mas dien
tan be es ffeyta.

¶ ffenit es lo libre den Jaffuda.

¶ Quis scripsit scribat semper cum domino viuat.

Publicat, seguint altres textos, per Prósper Bofarull, *Documentes literaris de
antigua lengua catalana*, Barcelona, 1857; per Bafari i Jovany, *Sentencies morals per
Jafuda*, Barcelona, 1889 (Biblioteca de la Revista Catalana); i per Gabriel Llabrés
i Quintana, formant part de la seva *Biblioteca d'escriptors catalans: Jafuda Bense-
nyor, Libre de paraules e dits de savis e filsofs*, Palma, 1889. En el próleg d'aquesta
Jarrera edició se descriuen sis manuscrits més de la mateixa obra, a més de senya-
lar-se l'existència del nostre, llavors en poder de D. Marià Aguiló.

2 (f. 13 v.^a a). Molts homens son destrets e turmentats en | tal manera en
lurs tre | balls que per lo torbament lo qual | ells han en lur cor..

(f. 39 v.^a b, acaba:) E axi se partiren la vna part de laltre ben paguats e alegres.

Assi feneys lo libre de consolacio e de consell lo qual albert sauis en cascun dret
Ciutada de brexa compila alburch de sancta aguata corrent lany de la encarnacio de
noetre senyor Jhesu xpist M.ccc. [sic] xlvj. en lo mes de abril.

¶ ffinito libro sit laus et gloria xpisto Amen.

Versió catalana del *Liber consolationis et consilii* d'Albertà de Brescia. Un altre
manuscrit a la Biblioteca Nacional de París. (Moré Fatio : *Catalogue des manuscrits
espagnols de la Bib. nat. de Paris*, Paris, 1892; p. 29.)

15

SET PARTIDES; DE GUARDAR LOS CASTELLS

LLETRES DEL PRÍncep DE TARANTO A JORDI CASTRIOTA

Lletra d'últims del xv^è segle; pergami; 25 ff. útils numerats modernament (273 X
188 mms.). El text de les *Partides* fou antigament foliat amb xifres romanes (f. j-xx).
Rúbriques vermelles i caplletres alternant en blau i vermell. Relligadura de pergami,
antiga. Al dors : *Castillos de Espana*.

1 (f. 1, en negre:) Taula de les rubriques e capitols | deles Custumes despanya
de saber | tenir los Castells.

Acaben a mig fol. 2. f. 3, encapçalat en negre IHS, i segurament de la mateixa
mà, molt més moderna que la que coplà el manuscrit, segueixen les paraules : *don
Padro de Posos*. Continúa el títol assota, en vermell:

Titol xvij del libre segon de les Set partides que parla | lo dit Titol quin deu esser lo

poble en guardar en bastir | e en deffendre e dictar los Castells eles fortaleas del Rey | e del Regne. Rubrica.

Guardar los castells e les fortaleas e dar les...

(f. 22 v.º, acaba:) e qui d'altra guifa ho fara no li val res e cauria en la pena que dita es;

Aquest text ha estat publicat damunt del nostre manuscrit i del de la Biblioteca Universitaria de Barcelona, per R. d'Abadal i Vinyals, *Les Partides a Catalunya (Estudis Universitaris Catalans, VI, 13, 159, i VII, 118)*.

2 (f. 23, en vermell:) *letra tramesa per lo príncep de taranto | al Senyor de Scandarbeco.*

Spectable magnífich strenuo senyor amich nostre molt car. Alguns dies ans quens fos dit...

(f. 23 v.º, acaba:) offerint nos atot vostre plaer: Joan Antoni de ursinis Princep de taranto.

(Segueix en vermell:) *Resposta tramesa per lo senyor de | Scandarbeco al príncep de taranto.*

Sereníssim príncep e sanyor molt honrat. Huy hauem reebud la letra de uostra senyoria...

(f. 25 v.º, acaba:) lexant aqueix Regne en pau al Rey don fferrando al qual uos e nos no podem negar esser tenguts. Dada en Croya etc.

Georgius casriotus alias scandarbeco.

18

VEGA I SENTMENAT I ALTRES : LIBRO DE NOTICIAS CURIOSAS

Lletra de diverses mans del XVIII^{en} segle i principis del XIX^{en}; paper; 585 pp. numerades modernament en llàpig; les set últimes en blanc, així com també aproximadament la meitat de les del text. Relligadura en pergami (305 X 205 mm.). Al dora: *Libro de | Noticias | Curiosas.*

(p. 1) Advertencia. | Para que la Lectura de los Libros | pueda producir algun fruto en la apli- | cación de quien leyere, he procurado | para mayor aprovechamiento, apuntar | lo mas memorable de los mas celebres | Escritores : V. g. para alabar la Virtud | de la fortaleza insinuare los elo- | gios con que la celebran los Au- | tores, remitiéndome para el | cabal conocimiento al re- | gistro de ellos: Con esto se | consigue, que con menor | trabajo se logra algun | provecho; y que en | poco papel se ven | epilogadas las di- | fusas sentencias | de volumenes. | Así sea. | año 1735.

El manuscrit conté una infinitat de curioses notícies, ordenades per ABC.

L'alfabet comença a la pàg. 3, però la primera nota se troba a la pàg. 4:

Abadessas : han subscripto en Concilios Labbe Concil. tom. 6 col. 1358, ya se ve sin voto ni sufragio en ellos, sino como tantos otros laicos...

Les notes terminen en la pàg. 578.

Zurita a todo lo de el hace mucha ventaja la Hist.^a del Rey Catholico, la llama Hist.^a por ir escrita mas a la larga i con particular relación de todas las cosas que se ofrecian de estudio. El Dr. Velasco, que la leyo tres meses solia decir que le habia dado mucha luz para las cosas del Consejo de Estado. Cart. erud. por Azagra. carta XII, p. 77.

A judicar per algunes notes soltes trobades dintre del manuscrit i la lletra de moltes de les apuntacions fetes en el mateix, no hi ha dubte de que va pertanyer al curiós erudit D. Josep de Vega i Sentmanat (1752-1831). Ell degué continuar el plan que es proposà l'ignorat autor de l'*Advertencia* copiada més amunt. La major part de les notícies apuntades semblen de mà seva. La més moderna que hem sabut trobar, de lletra de vell molt tremolosa, ha d'esser posterior a l'any 1816 (p. 232). Sobre la personalitat d'en Vega i Sentmanat, vege's Torres Amat: *Memorias*, p. 645. A ell havien pertangut, també, els *Cançoners* catalans senyalats amb els núms. 7, 8 i 9 del nostre catàleg.

17

LLIBRE DE REBUDES I DATES DE GUILLEM DE PERALTA

TRESORER GENERAL DE JOAN II D'ARAGÓ

(juliol-desembre de 1472)

Lletra del xv^{en} segle; paper; III + cxxv + viij ff. (330 × 221 mm.) Els tres folis primers i els vuit darrers, marcats modernament amb llàpiz, contenen la taula per ordre alfabètic de les persones citades en les rebudes i en les dates respectivament. Reiligadura en pell blanca, típica, dels registres del segle xv^a de l'Arxíu del Mestre Racional, un xic malmesa al dors. En les cobertes s'endevinen fragments de documents en paper i pergamí aprofitats per a fer el cartronatge d'últims del xiv^{en} segle i començaments del xv^a. Quan se procedeixi a la restauració del codi, podran estudiar-se millor. Sembla que són tots de caràcter notarial. El revers de la primera coberta el forma un troç de document en pergamí, al dors del qual, que va encarat amb el primer full de guarda, s'hi llegeix el resum d'aquell en lletra del xv^{en} segle: *Procuració feta per la Senyora Abbadessa de sent Daniel de Gerona al honorable mossen Nicolau cortada canonge de barchinona e a la Senyora aïdonça de foxa monge del dit monastir*. Igual ocorre amb un retall conservat en la última tapa (la lletra és també del segle xv): *Carta de donació feta per en R[amon] olosa an ... olosa fill seu ... loch de sent pere dels Arquells*.

(fol. I) *Rebudes fetes per mj Guillem de peralta Regent | la Thesoreria general del Sor. Rey de les peccunies | a mans mjes peruengudes per causa e rano dela | administracio del dit mon ofici co es del pri | mer dia del mes de Juliol del any Mil | cccclxxij. tro al darrer dia del mes de | Octubre apres seguent hi del primer dia de | nouembre que fuy scrit per tresorer general tro | al derrer dia del mes de Deembra apres | seguent que son vi. mesos complits roma | njni la admjnistracio del dit ofici en | mon poder.*

Juliol Any M.cccclxxij.

Primerament a ij. del present mes...

Al fol. xxvj terminen les rebudes, començant les dates al f. xxvij. Al fol. cxxlij acaben aquestes.

Fol. cxxlij v.^o (marcat modernament amb llàpiz com els següents). De lletra diferent, més petita, igual a la que als marges de la major part de les dates d'aquest compte va escriure les observacions del Mestre Racional a cada una d'elles, porta la suma de les dates i rebudes i la consegüent quitació del present compte. Acaba al fol. cxxvj.

Lo qual albara ffoch fet en la Ciutat de Valencia a xvij del mes de octubre anno anatiujtate domjnj Millesimo quadrjngentesimo octuagesimo Secundo.

En els darrers vuit folis segueix l'índex alfabètic dels personatges mencionats en les dates.

Aquest manuscrit degué pertànyer a l'Arxiu del Mestre Racional de la Reial Cancelleria aragonesa (V. Miret-Massó: *Informe ... sobre l'estat d'alguns arxius de Catalunya; Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, MCMIX-MCMX, p. 31). Vegi's, també, *Llibros de Tesoreria de la Casa Real de Aragón*. Transcripción e índice por Eduardo González Hurtebise. Tome I. Reinado de Jaime II. (Barcelona, 1911.) La disposició dels comptes del Tresorer següessent en el segle xv^a la mateixa dels començaments del xiv^a.

(Seguirà.)